

Tekoälyasetus: FRIA ja riskien arviointi

Anna-Mari Wallenberg
Helsingin yliopisto

Kuvat: amw & AI Image Creator

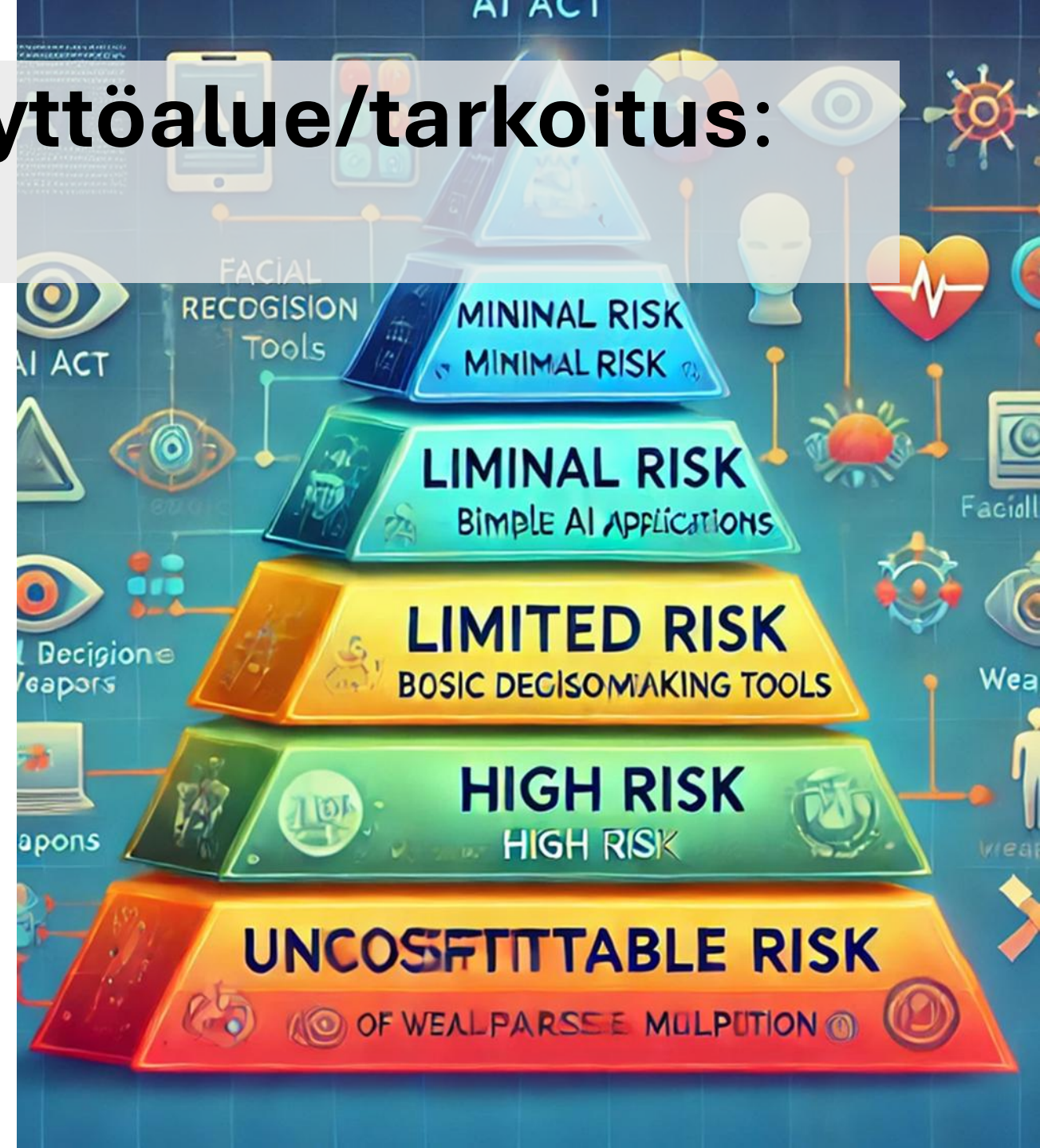

Tänään: Perusoikeusvaikutusten arviointi

- **Erityisesti ns. suuririskinen tekoälyn käyttö**
 - Suuririskiset **käyttömuodot** (art. 6(2); liite I ja III), esimerkiksi pääsy terveydenhuoltoon, julkiset palvelut ja etuudet (liite III, 5)
 - Suuririskinen **käyttötapa** (art. 6(3)); ”ei-tukiäly”, ”ei-profilointi”
- **Järjestelmän tarjoajan (”provider”) velvoitteet**
 - Vaatimuksenmukaisuuden osoittaminen (art. 8-15)
 - Standardointi; muut menettelyt
- **Järjestelmän käyttäjän (”deployer”) velvoitteet**
 - **Julkisen sektorin toimija:** Perusoikeusvaikutusten arviointi (FRIA, art. 27)
 - Oikeus selitykseen (art. 100)

2.1 Suuren riskin käyttöalue/tarkoitus: (liite III)

- Liite I: jo olemassaoleva EU sääntely (mm. lääkinnälliset laitteet)
- Liite III: 8 luokkaa: koulutus, infra, lainvalvonta, maahanmuutto...
- **5: Välttämättömien julkisten etuuksien ja palveluiden myöntäminen tai peruuttaminen**
 - Terveydenhuollon palvelut
 - Ensiavun lähettäminen

AI ACT: velvoitteet (tarjoaja, käyttäjä)

1. Järjestelmän tarjoaja (provider): ”tekninen läpinäkyvyys”, mm.

- Vaatimustenmukaisuus (art.8-15)
- Myös yleiskäyttöjärjestelmät

2. Järjestelmän käyttäjä (deployer): perusoikeudet

- Perusoikeusriskiarvio (FRIA) käytöstä, niiden ennakointi
- Oikeus selitykseen (päätöksenteon kohde)

Käyttäjä (deployer)

- velvoitteet (art. 26-27)

- i. **Perusoikeusvaikutusten (FRIA) arviointi ennen käyttöönottoa, jos julkinen tehtävä tai julkisen sektorin toimija (art.27)**
- ii. Rekisteröinti EU-tietokantaan
- iii. Noudatettava käyttöohjeita
- iv. Organisoitava ihmisvalvonta ja järjestelmän toiminnan seuraaminen
- v. Tarjottava automaattisen päätöksenteon kohteelle riittävä selitys
- vi. Työnantajana ilmoitettava työntekijöille, jos näihin käytetään suuririskistä tekoälyjärjestelmää
- vii. Ilmoitettava valvontaviranomaiselle, jos on aihetta epäillä, että suuririskinen järjestelmä kaikesta huolimatta aiheuttaa riskejä
- viii. Ilmoitettava tarjoajalle ja valvontaviranomaiselle havaitsemistaan vakavista häiriöistä ja poikkeamista.

FRIA:

Perusoikeusvaikutusten arviointi (art. 27)

- **Käyttäjä: Viranomainen tai julkisen tehtävän hoito**
- Suuririskisen AI-järjestelmän käyttöönoton yhteydessä
- **perusoikeusvaikutusten arviointi (vrt. EU charter)**
- Tuloksista kerrottava markkina- ja valvontaviranomaiselle
- AI-toimisto laatii tueksi mallilomakkeen ja automatisoidun työkalun

Arvion sisältö:

- Käyttötarkoitus
- Käytön kohde (henkilöt, ryhmät)
- mahdollisesti kohdistuvat (perusoikeus)haitat (vrt. EU charter)
- Järjestelmän valvonta (human-in-the-loop) ja käyttöohjeet
- Toimintaohjeet/suunnitelma riskien toteutuessa

CHARTER OF FUNDAMENTAL RIGHTS OF THE EUROPEAN UNION

2012/C 326/02

PREAMBLE

TITLE I	DIGNITY
TITLE II	FREEDOMS
TITLE III	EQUALITY
TITLE IV	SOLIDARITY
TITLE V	CITIZENS' RIGHTS
TITLE VI	JUSTICE
TITLE VII	GENERAL PROVISIONS GOVERNING THE INTERPRETATION AND APPLICATION OF THE CHARTER

CHARTER OF FUNDAMENTAL RIGHTS OF THE EUROPEAN UNION

The European Parliament, the Council and the Commission solemnly proclaim the following text as the Charter of Fundamental Rights of the European Union.

3. Perusoikeusarviointi (FRIA) - käsitteellinen rakenne

Esimerkki: Ensiavun priorisointi

- ”Tulevaisuuden call 112-omakanta”
 - Puheteknologia
 - Luokittelu avuntarpeesta + ennustealgoritmi kiireellisyydestä
- Mm.
- *Keneen käytetään?*
- *Mitä oikeuksia voidaan vahingoittaa?*
- *Mihin vahingoittaminen perustuu?*

Sekalaista lopuksi:

- AI-toimisto: ohjeistus ja lomakkeet (?)
- Perusoikeuspainotus avoin kysymys
- Epäselvää: järjestelmien tarjoajat, vaatimustenmukaisuusmenettely
- Riskit, riskien mitigointi (art.8-15) – kuinka heijastuu?
- Standardit – miten heijastuu
- Ja... mikä perusoikeusvaikutus on?

Kiitos

anna-mari.wallenberg@helsinki.fi

#forbetterregulation